

ВПЛИВ ВІЙНИ НА ОСВІТУ В УКРАЇНІ

Карпенко О. А.

студентка III курсу педагогічного факультету

Науковий керівник: Васютіна Т. М.

доктор педагогічних наук,

професор кафедри початкової освіти та інноваційної педагогіки

Український державний університет імені Михайла Драгоманова

м. Київ, Україна

Загальновідомо, що повномасштабне вторгнення рф на територію України 24 лютого 2024 року змінило життя кожного українця. Війна вплинула на культуру загалом [7], складником якої є освіта. Ми розглядаємо питання освіти, адже вона «ключовий соціальний інститут, який сприяє прогресу суспільства, стимулюючи переходи на нові етапи розвитку» [6].

За майже три роки вторгнення суспільство консолідувалось задля розвитку країни всіма можливими на даний час способами [1]. Аналіз стану організації системи освіти засвідчив, що низка чинників (повітряні тривоги, нічні атаки ворога, вимушені переїзди, розлука з рідними, постійне занепокоєння) створюють психологічний тиск на учасників освітнього процесу. Крім того, з різних об'єктивних і суб'єктивних причин, пов'язаних із війною, багато школярів, студентів мають обмежений доступ до якісної освіти [2].

Одним із рішень для продовження надання освітніх послуг стало широкомасштабне впровадження дистанційного навчання. Після COVID-19 цей формат є звичним для нас, він став єдиним можливим для українців в перші місяці війни і продовжує бути таким і зараз для прифронтових регіонів нашої країни. Але ми констатуємо наявність викликів і перед дистанційною формою навчання – сирени, нестабільне інтернет-з'єднання, відсутність світла та інші. Крім цього, є першочерговою є проблема соціалізації та взаємодії між учасниками освітнього процесу, яку не можна ігнорувати [1]. Та, попри всі недоліки, цей формат дав можливість багатьом учням здобувати якісну освіту у своїй державі.

Вивчення сучасної практики роботи шкіл та ЗВО дозволяє нам констатувати, що на цей момент більшість вищих освітніх закладів перейшли на очну форму навчання. Це спричинило розділення учасників освітнього процесу на два табори: одні вважають, що не

можна ризикувати безпекою, а інші вважають, що потрібно максимально переходити на аудиторний формат навчання. Особливістю проведення занять безпосередньо в освітніх закладах є потреба в постійному контролі емоційного та психологічного стану дітей, особливо під час тривоги, яка часто застає нас під час навчання [2].

Великій кількості українських дітей довелося виїхати за кордон через війну, покинувши звичне життя. У багатьох країнах Європи було створено спеціальні програми для підтримки українських школярів, у тому числі мовні курси, спеціальні програми та адаптаційні програми. Звісно, завдяки такій підтримці процес адаптації дітей-біженців був легшим, але не позбавлених всіх проблем, серед яких мовний бар'єр, психологічні труднощі, пов'язані з вимушеним переїздом та зміною звичного середовища.

Війна також вплинула на зміст освітніх програм, зокрема, у сфері патріотичного виховання молоді. Більша увага приділяється вихованню національної самосвідомості, поваги до національних символів та цінностей, вивченню історії України в контексті сучасних подій. Усі зміни спрямовані на формування у молодого покоління почуття гордості за свою країну і відповідальності за її майбутнє.

Із труднощами, викликаними повномасштабним вторгненням, стикаються й педагоги. Багато з них і зараз залишаються в прифронтових зонах, але вони продовжують самовіддано працювати на благо і розвиток українських дітей [3].

Український уряд та міжнародні організації активно працюють над питанням і шляхами відновлення роботи освітньої системи в постраждалих регіонах. Вони спрямовують зусилля на реконструкцію навчальних закладів, підготовку кваліфікованих педагогів та надання психологічної підтримки дітям, які мають травмуючий досвід [3].

Вивчення досвіду країн, що воюють, дає надію нам на те, що існують практики для поліпшення ситуації. Це можуть бути мобільні навчальні групи та школи в укриттях, дистанційне навчання, освіта в тимчасових притулках та адаптація програм до умов конфлікту. Такі практики можуть стати цінними для збереження освіти в Україні під час війни. Але це вимагає співпраці з міжнародними та національними організаціями, розвитку технологій та ресурсів, адаптації освітніх програм до умов сьогодення, адже забезпечення освітніх послуг в умовах війни є надзвичайно важливим завданням для розвитку суспільства та забезпечення майбутнього [4].

Війна та стрес, викликаний нею, на кожного має різний вплив, хоч і на всіх негативний. Однак освіта, як цілеспрямований вид діяльності, може сприяти життєстійкості молоді. Водночас, необхідна підтримка і вигляді тренінгів з управління стресом, розвитку емоційного

інтелекту, опанування ефективною комунікації. Завдяки реалізації комплексного підходу, освітні заклади можуть допомагати зміцнювати здатність учасників освітнього процесу впоратися з виробничими негараздами. Це є ключовим як для індивідуального благополуччя, так і для більш широкої соціальної згуртованості суспільства та освітянської спільноти під час воєнного стану [5].

Таким чином, війна в Україні створила серйозні виклики для всіх сфер життя, зокрема, й для освітньої. Дистанційне навчання, програми психологічної підтримки, розвиток патріотичного виховання стали важливими складовими реагування на події воєнного часу. Відновлення освітньої інфраструктури, забезпечення освітніх закладів усім необхідним для навчання та підтримка дітей – вимушених переселенців – є ключовими завданнями на найближчі роки. Подолання цих викликів вимагає значних зусиль з боку держави, громадян, педагогів та міжнародних партнерів. Переконана, що Україна має потенціал для відновлення та модернізації освітньої системи, зробивши її ще більш стійкою та адаптованою до будь-яких викликів.

Література:

1. Освіта в умовах війни: реалії, виклики та шляхи подолання: матеріали II Форуму академічної спільноти (20–24 червня 2022 року, м. Дніпро; Державний вищий навчальний заклад «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури»). Дніпро : ДВНЗ «ПДАБА», 2022. 152 с.

2. Освітній процес в умовах війни та у повоєнний період: виклики, правила, перспективи : матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 4 березня – 14 квітня 2024 року. Львів Торунь : Liha-Pres, 2024. 368 с.

3. Зеленіна О. М., Жунько І. Д., Мартинова О. Б. Вплив війни на освіту в Україні: аналіз проблем та шляхи вирішення. *Актуальні проблеми інноваційної педагогічної діяльності в закладах вищої освіти* : мат-ли Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Одеса 23 квітня 2024 р.). Одеса, 2024. С. 57–59.

4. Продан В. І. Освіта в умовах війни та надзвичайних ситуацій: досвід країн та перспективи для України *Науковий вісник Ужгородського університету: серія: Право*. Ужгород, 2023. Т. 1. Вип. 78. С. 126–132. URL: <https://bit.ly/3XRjX01>

5. Лапчинський В. В., Горіховський М. І., Оганесян В. І., Кондрашов О. Вплив війни на освіту: формування толерантності та стресостійкості у студентів закладів фахової професійної підготовки. Видавничий дім «Гельветика» 2023. URL: <https://bit.ly/4eaW3m9>

6. Русаков С. С. Роль та місце філософської освіти і науки в сучасному університеті. *У Академічні Читання пам'яті професора Г. І. Волинка: філософія, наука та освіта* : науково-практична конференція (1 травня 2024 року). Львів – Торунь : Liha-Pres, 2024. С. 19–22. DOI: 10.36059/978-966-397-381-4-4

7. Ober, J., Rusakov, S., & Matusevych, T. The effects of the war in Ukraine on the environment of Ukrainian artists: An evaluation by a diagnostic survey. *Media, War & Conflict*, 2024. <https://doi.org/10.1177/17506352241269604>